משניות מבוארות

מסכת דמאי פרק ז

מעשר במדה נסה כפרק ב' משנה ד', וכיון שלוקח בשביל עם הארץ, חזקתו שהמוכר לוקח, ואם לקח אינו לעצמו וא' לעם הארץ ונתערבו חייב לעשרן, שמה שנתן המוכר בשביל לא עשר:

פרק ז **א)** המזמין את חברו שיאכל אצלו בשבת, והוא אינו מאמינו על

פרק ז **א** המזמין את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו על המעשרות, אומר מערב שבת, מה שאני עתיד להפריש מחר, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר פטור לו. זה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו. ומעשר שני בצפונו או בדרומו, ומחלל על המעות: **ב** מזגו לו את הכוס, אומר, מה שאני עתיד לשייר בשוליי הכוס, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר פטור לו. זה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר עליו, ומעשר שני בבפיו, ומחלל על המעות: **ג** פועל שאינו מאמין לבעל הבית, נוטל גרוגרת אחת ואומר, זו ותשע הבאות אחריה, זו עשויה תרומת מעשר עליהן, ומעשר שני באחרונה, ומחלל על המעות. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא יחשוך, מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית. רבי יוסי אומר לא יחשוך, מפני שהוא תנאי בית דין: **ד** הלוקח יין מבין הכותים, אומר, שני לגין שאני עתיד להפריש, הרי הן תרומה, ועשרה מעשר, ותשעה מעשר שני. מחל ושותה: **ה** היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה, אומר, שתי תאנים שאני עתיד להפריש, הרי הן תרומה, ועשר מעשר ראשון, ותשע מעשר שני. היו דמאי, אומר, מה שאני עתיד להפריש למחר, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר שני בצפונו או בדרומו. ומחלל על המעות: **ו** היו לפניו שתי כלכלות של טבל, ואמר, מעשרות זו בזו, הראשונה מעשרת. מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה, קרא שם: **ז** מאה טבל מאה חלין, נוטל מאה ואחד. מאה טבל מאה מעשר, נוטל מאה ואחד. מאה חלין מתקנים מאה מעשר, נוטל מאה ועשר. מאה טבל תשעים מעשר, תשעים טבל ושמונים מעשר, לא הפסיד כלום. זה הכלל, כל זמן

שבשבת (הרמב"ן) פי' אחר מחל מערב במים, ורש"י פי' מחלל מעשר שני: **ה)** היו לו בערב שבת מאה תאנים שלא טבל ודאי בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה, וירא שלא יגיע לביתו לעשרן מבעוד יום. אומר שתי תאנים שאני עתיד להפרישׁ, הרי הן תרומה, ועשר מעשר ראשון, ותשע מעשר שני, אבל היו דמאי שאינו צריך לתן רק תרומת מעשר, אומר שאני עתיד להפרישׁ מעשר, (למחר) (תו"ט לא גרס) הרי הוא מעשר ושאר מעשר ראשון עשוי תרומת מעשר עליו, ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחלל על המעות: **ו)** היו לפניו שתי כלכלות סלים פרות של טבל ודאי ואמר מעשרות זו הראשונה יהיו בזו השניה, הראשונה מעשרת ומתר לאכל מהראשונה ובפרישׁ משניה מעשרות של שתיהן, ואם אמר אל זו הראשונה בזו בשניה ושל זו השניה בזו הראשונה, רק הראשונה מעשרת, והשניה הרי כעשר מן הפסוח על החיב, שהרי הפרישׁ עליה מן הראשונה שכבר מעשרת על ידי שאמר שמעשרותיו בשניה, ואם אמר מעשרותיכן, יש כל מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם, מהראשונה על השניה, וישאיר בה כעשר שיעור מעשרותיהן של שניה וממה ששייר בשניה, יפרישׁ עוד הראשונה, ואינו מפרישׁ ממקום אחר לעשר על הראשונה, שהרי קרא שם וקבע מעשרותיהן כל אחת מהן בחברתה, ויש מפרשים, שיכול להפרישׁ מאיזה שירצה על שתיהן שהרי הוא כאלו אמר מאיזה מהן שארצה יהיו מעשרות כלכלה בחברתה: פרוש משנה זאת לפי תפא"י **ז)** מאה טבל שהפרשׁה ממנה רק תרומה גדולה שנתערבו עם מאה חלין מתקנים, ואין לו מה להפרישׁ ממקום אחר, וכל מה שיפרישׁ שיקפ יש בו קפץ שמא יפרישׁ מן הפסוח על החיב, נוטל מאה ואחד ומצ"ו השאר מעשר מפרישׁ תשעה מעשר ראשון, ואחד בתוך הכ"א יהא תרומת מעשר עליו, וט' מעשר שני, והשאר חלין ממה שנפשך, שבכ"מ שנטל בראשונה בנדאי יש אחד שהוא טבל ודאי. והמאה ואחד מוכרו לכהן שיש בתוכו אחד תרומת מעשר ולא נודע איזה בדמי תרומה מעשר ולא ידוע מחלק מ' שמגיע לו תרומת מעשר שנותנו בחנם. ואינו בטל באחד ומאה. דמיירי בשבעת המינים שאינם מתבטלים (בעולה פ"ג מ"ו. שטר"א) ואם היה מאה טבל שנתערבו במאה מעשר ראשון שלא הוזרמה ממנה תרומת מעשר. נוטל מאה ואחד שיש ביניהם בנדאי אחד של טבל, ואותו אחד עושהו תרומת מעשר על המאה טבל, ומוכרו לכהן בדמי תרומה חוץ מאחד עשר שבו ששיך לכהן, ממאה מעשר עשרה, ואחד מחמירים לקח מאה ועשר, שיכול להפרישׁ המעשר ממהמאה שיהא תרומת מעשר על המאה מעשר ראשון, מאה חלין מתקנים שנתערבו עם מאה מעשר ראשון, נוטל מאה ועשר ומוכרו לכהן בדמי תרומה, שממנה נפשך יש כאן עשר מהמעשר ראשון שייהא לכהן בתור תרומת מעשר מאה טבל תשעים מעשר לוקח מאה ומוכרו לכהן בדמי תרומה דממה נפשך יש כאן עשר מעשר, והעשר יהיו תרומת מעשר על התשעים מעשר, וכן תשעים טבל ושמונים מעשר, בכל אלו לא הפסיד כלום, שמה שמוכר לכהן לא נקרא הפסד, זה הכלל, כל זמן

מסכת כלאים פרק א

שהטבל מרבה בעשר לא הפסיד כלום: במשנה הזאת בפח בכד וסים בחבית להשמיענו הינו כד הינו חבית משנה זאת רבו בה הפרושים וראיתי בפרוש הר"ש וגם הוקא במלאכת שלמה וכן כתב התפא"י פרוש קל לתבין והבוחר יבחר ועיין אי' הרש"ש

ד) מי שהיו לו עשר שורות שוורה אחת מעשר. ודע מי שהיו לו עשר שורות שוורה החיצונה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא, ונוטל שתי חביות לוכסן. חצי שוורה החיצונה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל שתי חביות לוכסן. חצי שוורה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל רבע חביות אין יודע איזו היא. נוטל שוורה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל שוורה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל שוורה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל שוורה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל שוורה אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל חביות אחת מעשר, ואין יודע איזו היא. נוטל מכל חבית וחבית:

מסכת כלאים

פרק א **א)** החטים והזונין אינם כלאים זה בזה. השעורים ושבלת שועל, הכסמין והשיבולת, הפול והקסדי: **ב)** הקשות והמלפפון, אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה אומר, כלאים. חזרת וחזרת גלים, עלשין ועלשי שדה, כרישים וכרישי שדה, כסבר וכסבר שדה, חרדל וחרדל מצרי, ודלעת המצרית והרמוצה, ופול המצרי והחרוב, הבר הרדים והלענים, אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא, השום והשונמנית, הבצל והבצלצול, והתרמוס והפלסלוס, אינן כלאים זה בזה: **ד** נבאילן, האגסים והקרסתומלין, והפרישים והעקנרדים, אינם כלאים זה בזה. התפוח והחזרד, הברסקים והשקדין, והשיזפין והרימין, אף על פי שדומין זה לזה, כלאים זה בזה: **ה** הצנון והנפנוף, אינם כלאים זה בזה: **ו** הזאב והכלב, כלב הכפרי והשועל, העזים והצבאים, היעלים והרחלים, הסוס והחמור, החמור והרעדל, אף על פי שדומין זה לזה, כלאים זה בזה יהרוי שני מינין: **ז)** אין מביאין אסור להרביע. אילן באילן מן באינו מינו, בין אילן מאילן באילן מאילן, וכן אילן סרק באילן מאילן, אבל אילן סרק בסרק מתר. ולא יביא ירק בירק מתר, שאינו מינו, ולא אילן בירק, ולא ירק אילן, אף על פי שאינם מתחברים חאר אחד, מפני שינוקים זה מזה. רבי יהודה מתיר ירק באילן, וכן אילן בירק, משום שאינו מתחברין: **ח)** אין נוטעין ירקות בתוך חבית. אין נוטעין ירקות בתוך סדן של שקמה. אין מרכיבין פיגם על גבי קדה לבנה, מפני שהוא ירק באילן. אין נוטעין יחור של תאנה לתוך החצוב, שיהא מקרו. אין תוחבין זמורה של גפן לתוך האבטיח, שהאבטיח מימיה לתוכו, מפני שהוא אילן בירק. אין נותנין זרע דלעת לתוך החלמית, שתהא משמרתו, מפני שהוא ירק בירק:

מין אילן בשמים, והטעם בשניהם. מפני שהוא ירק באילן, דקא קרבי יהודה: אין נוטעין יחור ענף של תאנה לתוך החצוב. מין עשב ששרשיו יורדים ישר בעומק בשדה ואינם נוטים לכאן ולכאן, וכן הוא בתאנה מקרו מקרר להצמח שהוא בם ביותר, פרוש אחר שתהא התאנה לצל מן החצוב מלשון קורה, אין תוחבין זמורה של גפן לתוך האבטיח. שהאבטיח לח ומלא מים, ונמצאו שתהא האבטיח זורקת מימיה לתוכו, שלא נקרא הפסד, זה הכלל, כל זמן

שדה, חרדל וחרדל מצרי, (הבאה מהמצרים) ודלעת המצרית והרמוצה, דלעת מרה שממתיקין אותה ברמץ דהינו אפר חם, ופול המצרי והחרוב, פול שנקרא חרוב מפני שהתרמילין דקין ונעקומין ודומין לחרוב, אינם כלאים זה בזה:

ג) הלפת והנפנוף, הוא מין צנון שעליו דומין לפת הלפת, הלקר זה בזה כלאים, והברוב והתרבוטר מין כרוב בין קלחים דקין, התרדים והלענים אינם כלאים זה בזה, הוסיף רבי עקיבא, אלו המינין השום והשונמנית, שום מדברי קטן, הבצל והבצלצול, בצל מדברי קטן, התרמוסים והפלסלוס מין תורמוס, כל אלו אינן כלאים זה בזה:

ד) ובאילן כלאי אילן, האגסים והקרוסתמלין, מין אגסים קטנים, והפרישים והעקנרדים, אינם כלאים זה בזה, התפוח והחזרד, תפוח הגדל בעיר, הברסקים והשקדין, קטנים דומין לשקדים, והשיזפין, הוא בא מהרכבה דזיתים עם רמונים, והרימין, אף על פי שדומין זה לזה, הני כלאים זה בזה דהני כשני מינין:

ה) הצנון והנפנוף קלקן, שדומין בצורה, אבל משנים בטעמן, החרדל, והלפסן, ודלעת יונית עם דלעת המצרית אז עם דלעת הרמוצה, אף על פי שדומין בצורתן זה לזה, כלאים זה בזה: **ו)** בתיב (ויקרא י"ט) "בהמתך לא תרביע כלאים" הזאב והכלב, כלב הכפרי כלב שמגדלים בני הכפרים והוא קטן ודומה לשועל, והשועל, העזים והצבאים, היעלים מין חיה, והרחלים, הסוס והפרד, שבא מסוס וחמור, לכן אסור בשניהם, הפרד והחמור, החמור והרעדל חמור הבר שגדל במדבר, אף על פי שדומין זה לזה, כלאים זה בזה דהני שני מינין: **ז)** אין מביאין אסור להרביע. אילן באילן מן באינו מינו, בין אילן מאילן באילן מאילן, וכן אילן סרק באילן מאילן, אבל אילן סרק בסרק מתר. ולא יביא ירק בירק מתר, שאינו מינו, ולא אילן בירק, ולא ירק אילן, אף על פי שאינם מתחברים חאר אחד, מפני שינוקים זה מזה, רבי יהודה מתיר ירק באילן, וכן אילן בירק, משום שאינו מתחברין:

ח) אין נוטעין ירקות בתוך חבית. שרשי אילן שנקצץ של שקמה. מין אילן תאנה שגדל בעיר. אין מרכיבין פיגם, קרוב אדום, על גבי קדה לבנה, מפני שהוא ירק בירק. אין נותנין זרע דלעת לתוך החלמית, שתהא משמרתו לדלדע, מפני שהוא ירק בירק:

ט) אחד מחל מערב במים, ורש"י פי' מחלל מעשר שני: **ה)** היו לו בערב שבת מאה תאנים שלא טבל ודאי בתוך ביתו, והוא בבית המדרש או בשדה, וירא שלא יגיע לביתו לעשרן מבעוד יום. אומר שתי תאנים שאני עתיד להפרישׁ, הרי הן תרומה, ועשר מעשר ראשון, ותשע מעשר שני, אבל היו דמאי שאינו צריך לתן רק תרומת מעשר, אומר שאני עתיד להפרישׁ מעשר, (למחר) (תו"ט לא גרס) הרי הוא מעשר ושאר מעשר ראשון עשוי תרומת מעשר עליו, ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחלל על המעות: **ו)** היו לפניו שתי כלכלות סלים פרות של טבל ודאי ואמר מעשרות זו הראשונה יהיו בזו השניה, הראשונה מעשרת ומתר לאכל מהראשונה ובפרישׁ משניה מעשרות של שתיהן, ואם אמר אל זו הראשונה בזו בשניה ושל זו השניה בזו הראשונה, רק הראשונה מעשרת, והשניה הרי כעשר מן הפסוח על החיב, שהרי הפרישׁ עליה מן הראשונה שכבר מעשרת על ידי שאמר שמעשרותיו בשניה, ואם אמר מעשרותיכן, יש כל מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם, מהראשונה על השניה, וישאיר בה כעשר שיעור מעשרותיהן של שניה וממה ששייר בשניה, יפרישׁ עוד הראשונה, ואינו מפרישׁ ממקום אחר לעשר על הראשונה, שהרי קרא שם וקבע מעשרותיהן כל אחת מהן בחברתה, ויש מפרשים, שיכול להפרישׁ מאיזה שירצה על שתיהן שהרי הוא כאלו אמר מאיזה מהן שארצה יהיו מעשרות כלכלה בחברתה: פרוש משנה זאת לפי תפא"י **ז)** מאה טבל שהפרשׁה ממנה רק תרומה גדולה שנתערבו עם מאה חלין מתקנים, ואין לו מה להפרישׁ ממקום אחר, וכל מה שיפרישׁ שיקפ יש בו קפץ שמא יפרישׁ מן הפסוח על החיב, נוטל מאה ואחד ומצ"ו השאר מעשר מפרישׁ תשעה מעשר ראשון, ואחד בתוך הכ"א יהא תרומת מעשר עליו, וט' מעשר שני, והשאר חלין ממה שנפשך, שבכ"מ שנטל בראשונה בנדאי יש אחד שהוא טבל ודאי. והמאה ואחד מוכרו לכהן שיש בתוכו אחד תרומת מעשר ולא נודע איזה בדמי תרומה מעשר ולא ידוע מחלק מ' שמגיע לו תרומת מעשר שנותנו בחנם. ואינו בטל באחד ומאה. דמיירי בשבעת המינים שאינם מתבטלים (בעולה פ"ג מ"ו. שטר"א) ואם היה מאה טבל שנתערבו במאה מעשר ראשון שלא הוזרמה ממנה תרומת מעשר. נוטל מאה ואחד שיש ביניהם בנדאי אחד של טבל, ואותו אחד עושהו תרומת מעשר על המאה טבל, ומוכרו לכהן בדמי תרומה חוץ מאחד עשר שבו ששיך לכהן, ממאה מעשר עשרה, ואחד מחמירים לקח מאה ועשר, שיכול להפרישׁ המעשר ממהמאה שיהא תרומת מעשר על המאה מעשר ראשון, מאה חלין מתקנים שנתערבו עם מאה מעשר ראשון, נוטל מאה ועשר ומוכרו לכהן בדמי תרומה, שממנה נפשך יש כאן עשר מהמעשר ראשון שייהא לכהן בתור תרומת מעשר מאה טבל תשעים מעשר לוקח מאה ומוכרו לכהן בדמי תרומה דממה נפשך יש כאן עשר מעשר, והעשר יהיו תרומת מעשר על התשעים מעשר, וכן תשעים טבל ושמונים מעשר, בכל אלו לא הפסיד כלום, שמה שמוכר לכהן לא נקרא הפסד, זה הכלל, כל זמן